

30.5.2017

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

neuvotteleva virkamies Kajsa Hakulin, ruokaosasto
talousjohtaja Jukka Nummikoski, hallinto ja kehittämisosasto

HE 57/2017 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE MAAKUNTIEN PERUSTAMISTA JA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON JÄRJESTÄMISEN UUDISTUSTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI SEKÄ EUROOPAN PAIKALLISEN ITSEHALLINNON PERUSKIRJAN 12 JA 13 ARTIKLAN MUKAISEN ILMOITUKSEN ANTAMISEKSI ANNETUN HALLITUKSEN ESITYKSEN (HE 15/2017 VP) TÄYDENTÄMISEKSI MAAKUNTIEN RAHOITUSTA KOSKEVIEN JA ERÄIDEN MUIDEN SÄÄNNÖSTEN OSALTA

Kuuleminen sosiaali- ja terveysvaliokunnassa

Yleiset huomiot

Euroopan unionin maatalouspolitiikka kuuluu EU:n toimivaltaan, ja yksittäisellä jäsenmaalla on mahdollisuus soveltaa kansallista maatalouspolitiikkaa unionin säännösten antamissa rajoissa. Maatalouden EU-tuet toimeenpannaan kaikkia jäsenmaita ohjaavien EU-asetusten ja Euroopan komission antamien tarkempien toimeenpanosääntöjen määräämällä tavalla. Yksittäisellä jäsenmaalla ei ole juurikaan päätäntävaltaa asetusten soveltamisessa. Myös kokonaan kansallisten maatalouden tukien maksaminen edellyttää komission hyväksyntää ja komission näitä tukia koskevat päätökset määrittelevät hyvin tarkasti kansallisen päätöksenteon ja toimeenpanon rajat.

Maakuntien rahoituksessa maa- ja metsätalousministeriölle on tärkeää riittävän resurssin mahdollistaminen erityisesti EU-rahoituksen turvaamiseksi niin sanotuissa maksajavirastotehtävissä. Maksajavirastotehtävien laatukriteerien täyttymättömyys esimerkiksi valvontatehtävien riittämättömän resurssin takia voi johtaa EU-komission tarkastuksen myötä tukien maksamisen osittaiseen tai täydelliseen keskeyttämiseen. Virheellinen toiminta voi johtaa myös jopa kymmenien miljoonien eurojen rahoituskorjauksiin.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää huolestuttavana sitä, että EU-rahastojen säännösten perusteella maksettavia tukimääriä pidetään suoraviivaisesti maakunnille siirtyvinä erinä. Tässä yhteydessä termit pitäisi muotoilla siten, että esiin tulee se, että kysymys on maakuntien kautta kanavoituvista (tai maksettavista) valtakunnallisista määrärahoista tai valtuuksista. Edellä kerrotuista EU-rahoituksen keskeytys- ja rahoitusoikaisusyistä määrärahojen kanavoitumiseen sisältyy myös epävarmuustekijöitä.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä menettelyn luomista sellaisten tietyn maakunnan hoidettaviksi säädettyjen viranomaistehtävien rahoittamiseksi, joita maakunta hoitaisi valtakunnallisen edun eikä maakunnan omien erityispiirteiden näkökulmasta. Maa- ja metsätalousministeriön toimialalla tällaisia tehtäviä ovat patoturvallisuusviranomaisen tehtävät, jotka Kainuun maakunta hoitaisi valtakunnallisesti, sekä Varsinais-Suomen maakuntaan keskitettävä EU-kalastuksenvalvonta. Tehtäviin liittyviä rahoitettavia kuluja ovat lähinnä henkilöstömenot.

Ympäristöterveydenhuolto

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa ympäristöterveydenhuollon rahoituksen osalta, että rahoitus määräytyisi pääsääntöisesti maakunnan väestömäärän perusteella, minkä lisäksi harvasta asutuksesta aiheutuvia korkeampia kustannuksia kompensoitaisiin asukastiheyskertoimen avulla. Ympäristöterveydenhuoltoon sisältyy paljon maatalouteen liittyvää valvontaa, joista ei peritä valvontamaksuja. Maa- ja metsätalousministeriö huomauttaa aikaisemman mukaisesti, että pienissä maatalousvaltaisissa maakunnissa väestömäärä ei ole hyvä kriteeri valvontatehtävien rahoitukselle. Maakuntauudistuksessa tulisi huolehtia siitä, että rahoitus riittää valvonnan suorittamiseen.

Lisäresurssitarpeiden huomioiminen

Maa- ja metsätalousministeriö pitää huolestuttavana, ettei maakuntien rahoituslakiehdotus sisällä mahdollisuutta kohdistaa valtion esittämää erillisrahoitusta maksajavirasto- tehtävien, kuten viljelijätukien valvontatehtävien, hoitamiseen. Ainoa mahdollisuus lisärahoitukseen on maakunnan itsensä hakemuksesta tehtävä rahoituksen harkinnanvarainen korottaminen, jonka edellytyksenä on, että maakunta on lisärahoituksen tarpeessa ensisijaisesti poikkeuksellisen tai tilapäisen maakuntatalouteen liittyvän vaikeuden vuoksi. Yksittäisiin tehtäviin, kuten maksajavirastotehtäviin liittyviin resurssivajauksiin, rahoituksen harkinnanvarainen korottaminen ei esityksen mukaan sovellu.

Lisäresurssitarve voi ilmetä esimerkiksi EU:n edellyttäessä kohtuullisen nopealla aikataululla valvontaveroituksen lisäämistä. Resurssivajaus näissä tehtävissä voi johtaa tuensajille maksettavien tukimaksujen viivästymiseen.

Lisäresursseja saatetaan tarvita myös eläintautiepidemioiden tai muiden laajamittaisten eläintautitilanteiden, kuten salmonellan, yhteydessä, jossa vastuu torjunnan käytännön suorittamisesta on maakunnilla. Tällöin pääosin praktiikkaa tekevät maakunnan virkaeläinlääkärit siirtyvät tekemään taudin torjuntatehtäviä ja siitä pitäisi maksaa heille korvauksia. Olisi tarpeen varautua lisäämään maakuntien rahoitusta tällaisten tilanteiden yhteydessä.

Maksuista säättäminen

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo usein aikaisemminkin esiin tuoduin tavoin, että maakunnan suoritteiden maksullisuuden perusteista ja maksujen suuruudesta olisi tarpeen valmistella yleislainsäädäntöä. Nyt sellaista ei ole valmisteltu, vaan maksujen periminen jää maakunnallisten maksutaksojen ja erityislakeihin sisältyvien yksittäisten maksusäännösten varaan. Asiakasmaksut tulevat siten vaihtelevaan maakunnallisesti, mikä on ongelmallista ottaen huomioon yhdenvertaisuusnäkökohdat ja se, että rahoitus toimintaan tulee kuitenkin valtiolta.

Lomituspalvelut

Maatalouden lomituspalveluiden rahoituksen osalta maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että rahoitusosuuden riittävyttä on tässä vaiheessa mahdotonta arvioida. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo myös, että tietyn prosenttiosuuden mukaan myönnettävä rahoitus maakunnille ei vastaa tarpeita. Määrärahan voisi kohdentaa paremmin säilyttämällä korvausmäärärahat erillismomentilla. Esityksen mukaan näin tehtäisiin turkis-

tuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisavun määrärahamomenteilla. Tilanetta parantaisi se, että myös momentti 33.80.40 ”valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin” säilytettäisiin erillismomenttina. Tällöin vain hallinnon menot rahoitettaisiin yleiskatteiselta momentilta.

Eläintilojen määrän huomiointi muuten kuin lomituspalveluiden kautta

Maa- ja metsätalousministeriö ilmaisee huolensa siitä, että lomituspalveluiden kautta tuleva korotus eläinvaltaisten maakuntien rahoitukseen ei kata sitä eroa, jota maataloushallinnon tehtävissä on kasvin- ja eläintuotantoon eri tavalla painottuneissa maakunnissa ja muun muassa valvontatehtävien vaativuuteen ja resursointiin liittyvissä kysymyksissä tällä tavoin erilaisten maakuntien välillä. Maa- ja metsätalousministeriö pitäisikin siten tarpeellisena tämän rahoituksen korottamista tai asian huomioimista muulla tavalla.